

6 Úmrtnost

V roce 2014 se počet zemřelých meziročně snížil o 3,5 tisíce na 105,7 tisíce. Naděje dožití při narození se zvýšila u obou pohlaví o 0,6 roku a dosáhla 75,8 let u mužů a 81,6 let u žen. Kojenecká úmrtnost se snížila o jednu desetinu promilového bodu na hodnotu 2,4 promile. U mužů i žen došlo ke snížení úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy, novotvary a nemoci dýchací soustavy, úmrtnost na vnější příčiny smrti ale mírně narostla.

Počet zemřelých se po nárůstu v období let 2010 až 2013 v roce 2014 meziročně snížil o 3 495 úmrtí na 105 665. Obdobně vysoký absolutní pokles byl naposledy zaznamenán v roce 2006. Případy úmrtí žen se meziročně snížily o 2 137 na 51 925 a mužů o 1 358 na 53 740. V případě mužů nejvíce ubylo úmrtí ve věkové skupině 15-64 let a to 881, zatímco u žen se jednalo o věkovou kategorii 65+, kde se počty zemřelých snížily o 1 636. Dlouhodobě přibývá úmrtí ve vyšších věcích. Podíl zemřelých ve věku 80 let a více se u mužů zvýšil z 25,2 % v roce 2004 na 32,5 % o deset let později. Ve stejném období se tento ukazatel zvýšil u žen z 49,1 % na 57,9 %.

Tab. 6.1 Zemřelí, 2004–2014

	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zemřelí celkem	107 177	107 421	106 844	106 848	108 189	109 160	105 665
Zemřelí muži	54 190	54 080	54 150	54 141	54 550	55 098	53 740
v tom ve věku: 0-14	338	300	280	272	265	252	241
15-64	18 276	17 263	17 123	16 598	15 835	15 113	14 232
65+	35 576	36 517	36 747	37 271	38 450	39 733	39 267
z toho 80+	13 679	15 903	16 225	16 531	17 204	17 631	17 444
Zemřelé ženy	52 987	53 341	52 694	52 707	53 639	54 062	51 925
v tom ve věku: 0-14	254	239	228	198	193	167	180
15-64	7 979	7 784	7 510	7 434	7 258	7 028	6 514
65+	44 754	45 318	44 956	45 075	46 188	46 867	45 231
z toho 80+	26 028	29 113	29 222	29 611	30 656	31 118	30 053
Podíl zemřelých ve věku 80 a více let (%): muži	25,2	29,4	30,0	30,5	31,5	32,0	32,5
ženy	49,1	54,6	55,5	56,2	57,2	57,6	57,9

Počet zemřelých do jednoho roku věku byl v roce 2014 obdobný jako o rok dříve. Před dosažením prvních narozenin zemřelo celkem 263 dětí. Zatímco počet zemřelých kojenců do 27 dokončených dnů byl vyšší o 21, počty úmrtí kojenců starších 27 dní byly nižší o 23. Za posledních deset let se počty zemřelých kojenců do jednoho roku snížily o 28 %, přičemž relativně nejnižší pokles byl zaznamenán u úmrtí do 6 dokončených dnů (o 12 %). Naopak vyšší relativní pokles bylo možné sledovat v případě zemřelých mezi 7. a 27. dokončeným dnem (o 39 %) a mezi 28. a 364. dokončeným dnem (35,9 %).

Tab. 6.2 Zemřelí kojenci a kojenecká úmrtnost, 2004–2014

	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zemřelí kojenci do 1 roku věku	366	341	313	298	285	265	263
v tom ve věku: 0 dnů	51	43	45	41	39	38	45
0-6 dokončených dnů	130	103	119	120	120	105	115
7-27 dokončených dnů	94	91	77	66	55	46	57
0-27 dokončených dnů	224	194	196	186	175	151	172
28-364 dokončených dnů	142	147	117	112	110	114	91
Kojenecká úmrtnost* podle věku							
0 dnů	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
0-6 dokončených dnů	1,3	0,9	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0
7-27 dokončených dnů	1,0	0,8	0,7	0,6	0,5	0,4	0,5
0-27 dokončených dnů (novorozenecká úmrtnost)	2,3	1,6	1,7	1,7	1,6	1,4	1,6
28-364 dokončených dnů (ponovorozenecká úmrtnost)	1,5	1,2	1,0	1,0	1,0	1,1	0,8
do 1 roku celkem (kojenecká úmrtnost)	3,7	2,9	2,7	2,7	2,6	2,5	2,4

* Počet zemřelých daného věku na 1 000 živě narozených dětí.

Kojenecká úmrtnost klesla třetí rok po sobě o 0,1 promile a v posledním sledovaném roce dosáhla 2,4 promile. Šlo o jednu z nejnižších úrovní kojenecké úmrtnosti na světě. Meziročně klesla ponovorozenecká úmrtnost z 1,1 promile na 0,8 promile, zatímco novorozenecká úmrtnost se zvýšila z 1,4 na 1,6 promile. Z pohledu posledních deseti let klesla kojenecká úmrtnost o 36,1 %. Relativně více se snížila ponovorozenecká úmrtnost. V rámci novorozenecké úmrtnosti potom došlo k většímu poklesu úmrtnosti v 7-27 dokončených dnech.

Míry úmrtnosti podle věku se obecně s rostoucím věkem zvyšují. Výjimkou je úmrtnost během prvního roku života, která je vyšší než v druhém roce života, zhruba na úrovni úmrtnosti dospělých okolo 45. roku věku. Míry úmrtnosti se v roce 2014 u mužů snížily prakticky ve všech věkových skupinách. V případě žen se meziročně mírně zvýšila úmrtnost do 14 let, ve všech vyšších věkových kategoriích došlo ale také k poklesu. V posledních deseti letech docházelo k markantnějšímu snížení měr úmrtnosti podle věku u mužů než u žen. Často šlo až o třetinový pokles (např. ve skupině 0-9 a 45-54 let).

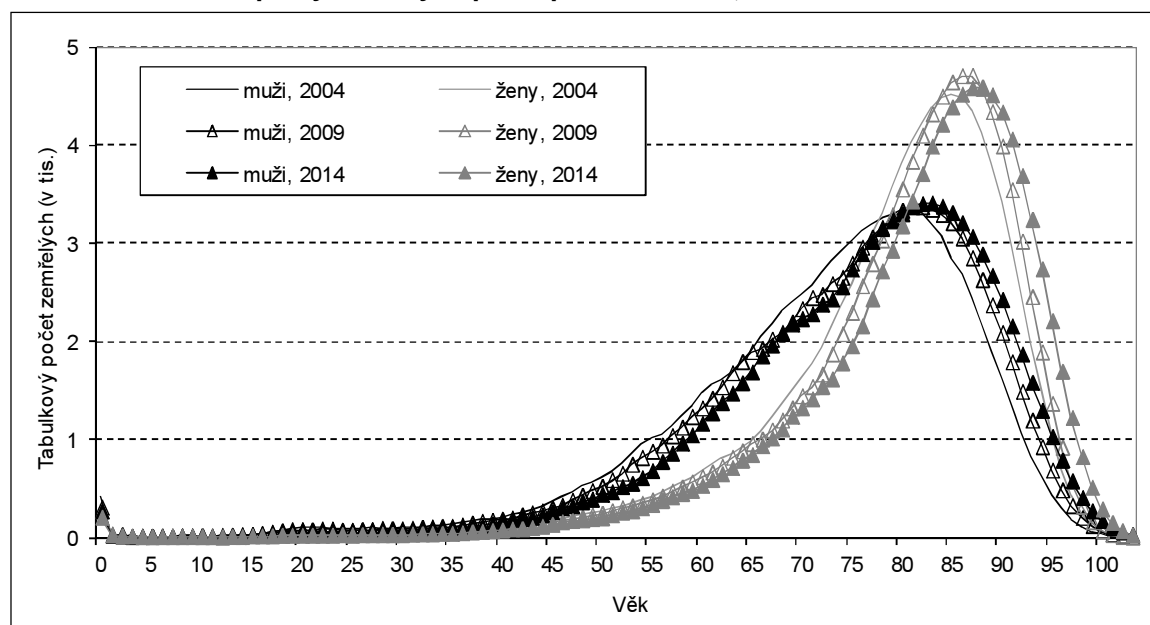
V roce 2014 měli muži vyšší míru úmrtnosti téměř ve všech věkových skupinách s výjimkou dětí ve věku 1-4 let, kde byla úmrtnost chlapců nepatrně nižší (šlo ovšem pouze o jednoletý výkyv daný nízkým počtem událostí). Nejvýraznější mužská nadúmrtnost byla zaznamenána ve věkových skupinách 15-19 a 20-24 let, v důsledku vyšší úmrtnosti na vnější příčiny (zejména autonehody a sebevraždy). S rostoucím věkem mužská nadúmrtnost spíše klesala kromě věkové skupiny 50-64 let, kde mírně narostla (i v předchozích letech). Ve věku 95 let a více byly dosažené míry úmrtnosti u obou pohlaví prakticky identické.

Tab. 6.3 Míry úmrtnosti podle pětiletých věkových skupin a pohlaví, 2004–2014

Věková skupina	Muži							Ženy						
	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0	4,3	3,0	2,8	3,0	2,9	2,9	2,8	3,4	2,7	2,4	2,2	2,3	2,0	2,1
1-4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
5-9	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10-14	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
15-19	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20-24	1,0	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
25-29	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3
30-34	1,1	1,0	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
35-39	1,8	1,4	1,4	1,3	1,4	1,2	1,2	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5
40-44	2,7	2,4	2,3	2,2	2,2	2,0	2,0	1,3	1,1	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9
45-49	5,1	4,0	3,7	3,6	3,5	3,6	3,4	2,2	1,9	1,9	1,7	1,8	1,7	1,7
50-54	8,5	7,2	7,1	6,8	6,3	5,6	5,5	3,4	3,1	3,1	2,9	2,8	2,9	2,6
55-59	13,3	11,8	11,6	11,2	10,8	10,2	9,6	5,5	5,0	4,8	4,8	4,8	4,6	4,3
60-64	20,3	18,6	18,6	17,9	17,4	17,0	16,1	8,7	8,0	7,7	7,6	7,7	7,6	7,0
65-69	30,9	27,6	26,9	26,6	26,3	26,2	25,1	14,5	12,7	12,7	12,5	12,1	12,5	11,4
70-74	46,9	39,9	38,8	37,8	37,7	37,8	35,9	25,3	21,3	20,9	20,3	20,1	19,8	18,6
75-79	73,4	63,5	62,7	61,1	59,7	60,2	56,6	47,1	40,7	38,4	37,1	36,6	35,3	33,4
80-84	121,0	104,9	104,2	100,5	99,7	97,1	93,2	88,3	77,8	74,3	73,1	71,4	70,4	65,0
85-89	191,4	183,9	174,5	170,4	171,4	169,6	159,0	154,1	143,5	139,9	135,6	136,6	134,2	126,0
90-94	298,6	265,9	267,7	267,6	262,2	268,1	270,2	251,3	244,1	232,6	226,5	229,0	229,5	222,9
95+	401,9	396,8	351,4	399,8	404,0	415,5	361,1	383,3	357,1	347,8	364,8	394,2	389,8	356,0
Celkem (hmú*)	10,9	10,5	10,5	10,5	10,6	10,7	10,4	10,1	10,5	9,8	9,9	10,0	10,1	9,7

* Hrubá míra úmrtnosti je definována jako podíl zemřelých ke střednímu stavu obyvatelstva daného roku (v promilích).

Tabulkové počty zemřelých podle věku z úmrtnostních tabulek jsou nezávislé na věkové struktuře, tj. nejsou ovlivněny měnícím se reálným počtem obyvatel v jednotlivých věkových skupinách. V případě žen se zemřelí koncentrovali do užšího věkového intervalu a to ve starším věku. Věk, ve kterém bylo dosaženo nejvyššího počtu úmrtí u žen v roce 2014, byl 88 let (4 588 případů). O deset let dříve to bylo o tři roky méně s počtem 4 526 tabulkových úmrtí. Maximální hodnoty pro muže byly ve věku 83 let v roce 2014 (3 297 tabulkových zemřelých) a 79 let o deset let dříve (3 404 tabulkových úmrtí). Ve srovnání let 2004 a 2014 se tabulkové počty zemřelých u žen snížily ve věcích zhruba do 85 let, přičemž nejvýraznější pokles byl zaznamenán u věkové skupiny 75-81 let. Více žen tak umíralo až po 85. roku věku, zejména ve věku 91-95 let. U mužů byl pokles ve stejném období typický do 80 let bez zřetelného vrcholu, zatímco nárůst ve starších věcích se koncentroval zejména do věkové skupiny 88-94 let.

Obr. 6.1 Tabulkové počty zemřelých podle pohlaví a věku, 2004–2014

Naděje dožití je jedním z výstupů úmrtnostních tabulek a udává průměrný počet let, který má naději ještě prožít osoba právě x-letá při zachování řádu úmrtnosti sledovaného období. V roce 2014 se naděje dožití při narození meziročně zvýšila u mužů o 0,55 roku a dosáhla 75,78 let, v případě žen šlo o nárůst o 0,56 roku na 81,69 let. Ženy tak měly šanci dožít se o 5,91 let více než muži. Snižování mužské naděje dožití v posledních deseti letech se odrazilo ve snížení tohoto rozdílu (z 6,49 let v roce 2004). Ze srovnání údajů za roky 2004 a 2014 také vyplývá, že naděje dožití relativně více rostla s rostoucím věkem a to u obou pohlaví. Například naděje dožití ve věku 80 let vzrostla u mužů i u žen o 20 %, zatímco například ve věku 50 let šlo o 10% růst u mužů a 8% u žen.

Tab. 6.4 Naděje dožití ve vybraném věku podle pohlaví, 2004–2014

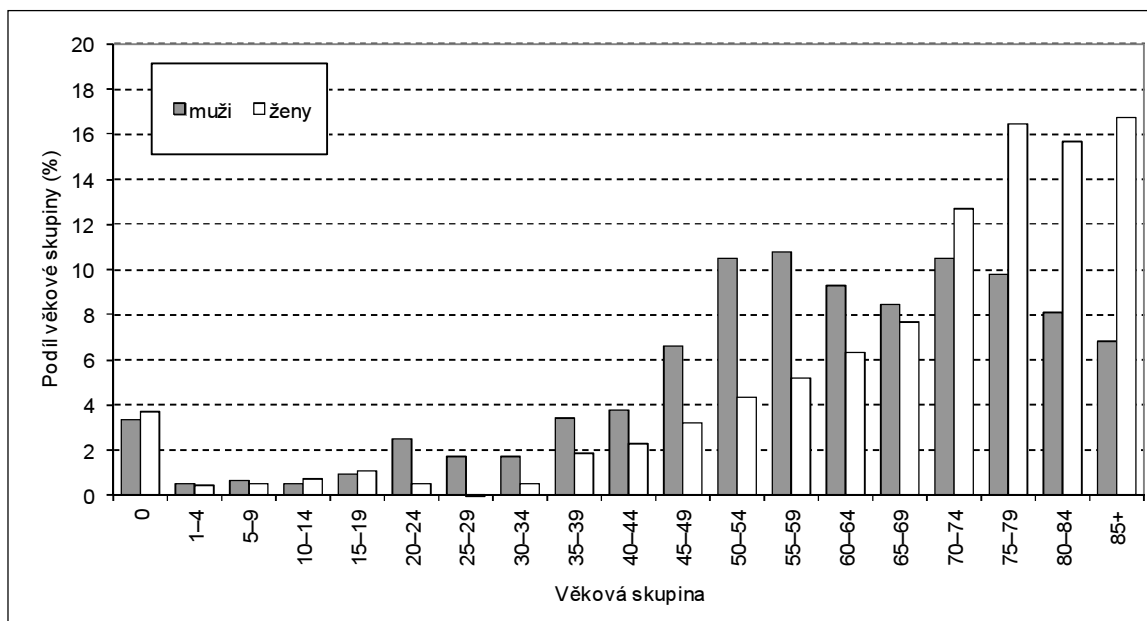
Věk	Muži							Ženy						
	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0	72,55	74,19	74,37	74,69	75,00	75,23	75,78	79,04	80,13	80,60	80,74	80,88	81,13	81,69
20	53,18	54,69	54,86	55,19	55,48	55,71	56,24	59,52	60,53	60,99	61,11	61,24	61,45	62,01
30	43,66	45,09	45,27	45,59	45,84	46,11	46,61	49,67	50,69	51,14	51,27	51,38	51,60	52,15
40	34,21	35,57	35,73	36,05	36,31	36,55	37,02	39,92	40,92	41,35	41,50	41,60	41,81	42,36
50	25,32	26,53	26,65	26,94	27,20	27,42	27,87	30,51	31,46	31,87	32,00	32,10	32,28	32,83
60	17,59	18,59	18,69	18,94	19,09	19,21	19,59	21,64	22,52	22,91	23,02	23,11	23,28	23,78
65	14,21	15,17	15,26	15,47	15,59	15,68	16,02	17,49	18,33	18,71	18,82	18,91	19,09	19,54
70	11,16	12,05	12,11	12,31	12,45	12,54	12,84	13,60	14,37	14,77	14,87	14,94	15,15	15,54
80	6,12	6,68	6,62	6,84	6,97	7,19	7,33	7,08	7,52	7,91	7,94	7,97	8,20	8,47

Z údajů úmrtnostních tabulek lze také vypočítat, jak se jednotlivé věkové skupiny podílely na nárůstu naděje dožití daného pohlaví. V případě mužů byla větší část příspěvků k rozdílu naděje dožití mezi roky 2004 a 2014 rozložena mezi více věkových skupin, zatímco u žen bylo patrné, že jde o méně skupin, které se na růstu naděje dožití podílely nejvíce (obr. 6.2). Muži ve věkovém rozpětí 50-79 let se na rozdílu podíleli z téměř 60 %, ačkoliv tvořili zhruba 50 % tabulkových úmrtí v roce 2014. Ženy ve věku 70 let a více se na nárůstu naděje dožití podílely více než z 60 %, při tom ale reprezentovaly asi 86 % všech tabulkových úmrtí, což lze interpretovat tak, že nižší úmrtnost v mladších věcích se podílela na růstu naděje dožití více, než by odpovídalo jejímu zastoupení v populaci.

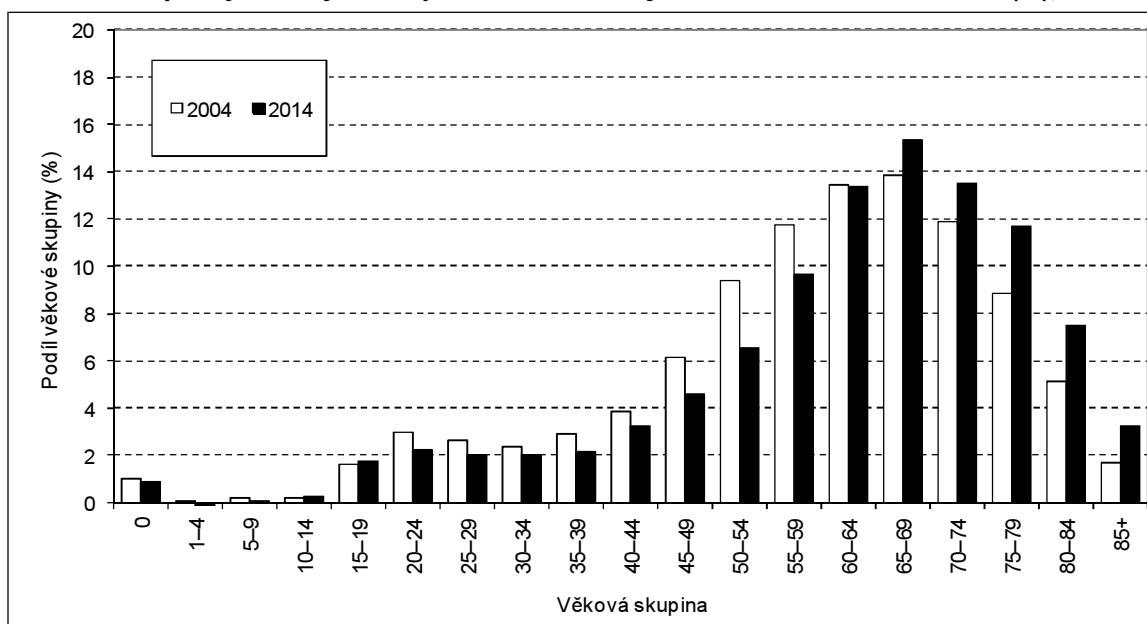
Byly také vypočítány příspěvky věkových skupin k rozdílu v naději dožití mezi muži a ženami a to za dva roky – 2004 a 2014. Z výpočtů bylo možné zjistit, v jakých věkových skupinách se nejvíce projevovала mužská naděje dožití a zda došlo k posunu v posledních deseti letech. V roce 2014 se oproti roku 2004 na lepších celkových úmrtnostních poměrech u žen více podílely starší věkové skupiny (obr. 6.3). Na 54 % rozdílu naděje dožití mezi pohlavími se v roce 2014 podílela věková skupina 60 až 79 let, zatímco o deset let dříve připadalo 51 % rozdílu na subpopulaci ve věku 55 až 74 let. Příspěvky věkové skupiny s nejvyšší

nadúmrtnosti mužů (tj. 15-24 let) nebyly tak podstatné, protože se jednalo o relativně nízký absolutní počet úmrtí ve srovnání se staršími věky.

Obr. 6.2 Příspěvky věkových skupin k rozdílu naděje dožití mezi roky 2004 a 2014 podle pohlaví (%)

Obr. 6.3 Příspěvky věkových skupin k rozdílu naděje dožití mezi muži a ženami (%), 2004 a 2014

Statistika zemřelých podle příčin smrti byla v analyzovaných letech 2004–2014 z pohledu časové řady ovlivněna metodickými změnami. Od roku 2007 dochází ke změnám v systému kódovací praxe z důvodu zlepšení kódovacích procedur při výběru základní příčiny smrti, přičemž jsou od roku 2009 implementovány aktualizace Mezinárodní klasifikace nemocí vyhlášené WHO, od roku 2011 je zavedeno automatizované kódování příčin smrti (software IRIS). Poslední výrazná aktualizace klasifikace v roce 2013 a změny ve formuláři „List o prohlídce zemřelého“ (LPZ)¹² a v systému přebírání dat o příčinách smrti Českým statistickým úřadem ve stejném roce vedly například ke zvýšení počtu úmrtí na diabetes mellitus a postižení srdce při hypertenzi. Dřívější změny mj. ovlivnily statistiku úmrtnosti na hypertenzi, selhání srdce, cévní nemoci mozku, pneumonii či aterosklerózu (jde o málo specifickou příčinu smrti).

¹² V souladu s mezinárodním doporučením se rozšířila část I LPZ určená pro vykazování příčin smrti o čtvrtý řádek a také se rozšířila část pro popis vnějších příčin smrti.

V roce 2014 došlo k mírnému nárůstu počtu úmrtí na novotvary a vnější příčiny u mužů i u žen. Výraznější zastoupení měla i skupina ostatních příčin úmrtí. Vzhledem k výraznému obecnému poklesu úmrtnosti došlo u dalších skupin příčin úmrtí ke snížení počtu zemřelých.

Muži v roce 2014 nejčastěji umírali na nemoci oběhové soustavy (41,8 % ze všech úmrtí mužů) a novotvary (28,4 %). Zastoupení nemocí oběhové soustavy se dlouhodobě snižuje (z 46,0 % v roce 2004). V případě novotvarů byl pokles z 30,0 % v roce 2004 zastaven v posledním sledovaném roce, kdy došlo k růstu z 27,6 % na 28,4 %. Vnější příčiny reprezentovaly 7,2 % mužských úmrtí v roce 2014 a i zde došlo k meziročnímu nárůstu ze 7,0 % v roce 2013. Z dlouhodobého hlediska tato skupina ovšem zaznamenala pokles (z 8,4 % v roce 2004). První pěti skupin příčin smrti podle četnosti úmrtí u mužů doplňovaly nemoci dýchací (6,7 %) a trávicí soustavy (4,4 %).

Tab. 6.5 Zemřelí podle pohlaví a vybraných příčin smrti, 2004–2014*

Základní příčina smrti (kód dle MKN-10)	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Muži celkem	54 190	54 080	54 150	54 141	54 550	55 098	53 740
Novotvary (C00-D48)	16 280	15 673	15 865	15 180	15 189	15 208	15 252
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 414	1 284	1 271	1 154	1 190	1 179	1 128
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	4 333	3 968	3 998	3 907	3 838	3 733	3 582
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	1 520	1 305	1 348	1 314	1 360	1 422	1 509
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	24 919	24 051	24 132	24 121	24 179	23 701	22 489
Postižení srdce při hypertenzi (I11)	688	271	253	284	333	547	561
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	10 659	12 101	12 153	12 844	12 886	13 412	12 603
Akutní infarkt myokardu (I21)	4 591	3 644	3 564	3 760	3 557	3 519	3 067
Selhání srdce (I50)	590	925	803	2 003	2 076	1 454	1 456
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	5 797	4 820	4 522	4 306	4 339	4 249	3 885
Ateroskleróza (I70)	4 742	2 484	2 845	1 432	1 407	809	647
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	2 686	3 505	3 359	3 253	3 230	3 853	3 520
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	2 583	2 710	2 638	2 562	2 487	2 609	2 537
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	4 578	4 176	4 193	4 142	4 060	3 848	3 860
Dopravní nehody (V01-V99)	981	757	708	651	624	590	598
Sebevraždy (X60-X84)	1 286	1 230	1 245	1 337	1 370	1 291	1 195
Ostatní	3 144	3 965	3 963	4 883	5 405	5 879	6 082
Diabetes mellitus (E10-E14)	568	888	859	1 041	1 045	1 687	1 598
Ženy celkem	52 987	53 341	52 694	52 707	53 639	54 062	51 925
Novotvary (C00-D48)	13 024	12 391	12 357	12 359	12 494	12 241	12 351
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 143	990	987	958	953	922	909
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	1 339	1 478	1 556	1 675	1 748	1 678	1 664
Zhoubný novotvar prsu (C50)	1 998	1 607	1 655	1 725	1 678	1 692	1 581
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	30 123	30 049	29 458	28 604	28 867	28 030	26 138
Postižení srdce při hypertenzi (I11)	865	310	326	360	448	813	748
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	10 397	13 664	13 025	13 895	14 007	14 524	13 436
Akutní infarkt myokardu (I21)	3 454	2 921	2 697	2 806	2 748	2 671	2 250
Selhání srdce (I50)	643	1 017	931	2 211	2 404	1 683	1 589
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	8 669	7 372	7 045	6 497	6 330	6 067	5 525
Ateroskleróza (I70)	6 876	3 436	3 814	2 010	1 961	1 096	939
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	2 069	2 888	2 792	2 437	2 652	2 980	2 690
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	1 954	2 099	2 026	1 969	2 004	1 998	1 937
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	2 413	1 770	1 816	1 831	1 786	1 750	1 854
Dopravní nehody (V01-V99)	335	269	199	220	189	170	188
Sebevraždy (X60-X84)	297	234	257	252	277	282	293
Ostatní	3 404	4 144	4 245	5 507	5 836	7 063	6 955
Diabetes mellitus (E10-E14)	790	1 079	1 086	1 337	1 202	2 061	1 902

* K větším aktualizacím MKN-10 došlo v letech 2009, 2012 a 2013.

V případě žen byl sledován největší podíl úmrtí v roce 2014 také na nemoci oběhové soustavy (50,3 %) a novotvary (23,8 %). Stejně jako u mužů klesalo zastoupení úmrtí na nejčetnější skupinu (56,8 % v roce 2004), podíl úmrtí na novotvary ale meziročně mírně narostl (22,6 % v roce 2013). Třetí nejpočetnější příčinou úmrtí byly nemoci dýchací soustavy (5,2 %) a i na dalších místech se pořadí od mužů lišilo. Za

4,4 % zemřelých žen stálo onemocnění ze skupiny "nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek", kam patří i diabetes mellitus. V případě mužů bylo zastoupení této skupiny příčin úmrtí pouze 3,4 %. Nemoci trávicí soustavy odpovídaly za 3,7 % případů úmrtí žen a vnější příčiny úmrtí za 3,6 %. U nich došlo i přes dlouhodobý pokles zastoupení k meziročnímu nárůstu podílu.

Tab. 6.6 Standardizované* míry úmrtnosti podle pohlaví a vybraných příčin smrti (na 100 000 obyvatel), 2004–2014

Základní příčina smrti (kód dle MKN-10)	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Muži celkem	1 969,7	1 752,3	1 711,3	1 682,1	1 658,8	1 647,3	1 568,5
Novotvary (C00-D48)	516,3	441,8	438,1	412,9	403,8	394,2	390,4
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	47,2	38,9	37,1	33,5	33,3	33,3	30,4
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	124,3	102,8	101,1	98,6	94,6	90,0	85,3
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	63,2	48,0	47,2	45,0	44,8	44,7	47,4
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	1 048,8	897,2	877,2	850,2	833,0	798,3	734,6
Postižení srdce při hypertenzi (I11)	25,1	9,5	8,5	8,1	10,5	18,6	18,7
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	415,3	445,7	437,5	456,8	445,3	453,8	414,4
Akutní infarkt myokardu (I21)	158,2	115,3	110,5	113,6	104,3	101,1	85,3
Selhání srdce (I50)	21,0	32,3	27,8	69,8	70,6	48,8	47,4
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	265,5	193,3	170,0	158,1	157,2	148,7	131,4
Ateroskleróza (I70)	237,8	100,6	117,0	56,1	52,9	31,1	22,7
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	106,5	122,4	114,6	109,9	104,4	120,3	108,7
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	74,1	70,2	65,9	63,9	60,5	63,6	60,8
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	118,2	100,7	98,1	96,9	94,6	90,4	91,7
Dopravní nehody (V01-V99)	19,7	14,9	13,6	12,7	12,3	11,8	11,7
Sebevraždy (X60-X84)	28,8	25,5	25,6	27,0	28,3	26,7	24,5
Ostatní	105,8	120,0	90,7	116,7	131,7	129,3	182,4
Diabetes mellitus (E10-E14)	19,8	28,3	26,7	31,4	30,8	51,3	47,9
Ženy celkem	1 277,6	1 155,2	1 112,8	1 090,9	1 089,3	1 074,9	1 009,9
Novotvary (C00-D48)	281,6	244,8	240,6	236,0	235,5	227,0	225,0
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	25,6	20,0	19,6	18,5	18,1	17,3	16,5
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	27,7	28,3	29,7	31,5	32,1	30,4	29,6
Zhoubný novotvar prsu (C50)	43,4	32,2	32,5	33,1	31,4	31,8	29,1
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	767,1	682,4	648,4	615,7	609,9	577,7	526,6
Postižení srdce při hypertenzi (I11)	20,6	6,9	7,3	7,4	9,3	16,8	15,0
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	258,4	314,4	289,1	302,7	299,7	302,1	274,6
Akutní infarkt myokardu (I21)	81,1	64,1	57,0	58,2	56,4	52,8	44,0
Selhání srdce (I50)	15,7	23,1	20,6	46,8	51,1	35,3	32,3
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	221,1	166,1	153,5	138,2	131,0	123,8	109,8
Ateroskleróza (I70)	188,2	80,9	87,0	45,2	43,2	23,4	19,7
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	50,9	63,4	59,1	51,3	53,7	58,9	52,2
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	43,1	42,5	39,8	39,0	39,1	38,2	36,3
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	57,1	36,1	37,1	37,2	35,2	34,1	35,5
Dopravní nehody (V01-V99)	6,4	5,1	3,7	4,1	3,6	3,2	3,5
Sebevraždy (X60-X84)	5,8	4,4	4,8	4,7	5,1	5,2	5,5
Ostatní	77,9	86,0	65,2	84,9	92,0	98,9	134,3
Diabetes mellitus (E10-E14)	18,0	22,4	22,6	26,7	23,7	40,2	36,8

* Pro standardizaci byl použit nový standard evropské populace, vydaný Eurostatem v roce 2013 (zdroj: <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-RA-13-028>).

Hodnoty standardizované míry úmrtnosti¹³ se v roce 2014 výrazně snížily u obou pohlaví a potvrdily tak trend zlepšování úmrtnostních poměrů v Česku. Oproti roku 2004 došlo k poklesu hodnot tohoto ukazatele o 20,4 % u mužů a o 20,9 % u žen. Z příčin smrti uvedených v tabulce 6.6 byla jedna z nejvyšších nadúmrtností mužů ve srovnání se ženami u zhoubného novotvaru průdušek a plic s 2,9 násobně vyšší hodnotou standardizované míry úmrtnosti v roce 2014. Velmi výrazné rozdíly byly zaznamenány i u vnějších příčin (2,6 násobně vyšší hodnoty), z nichž ještě vyšších rozdílů bylo dosaženo u sebevražd (hodnota mužů

¹³ Účelem standardizace je vyloučení vlivu věkové struktury daného roku, čímž je umožněno porovnávat míry úmrtnosti z různých období.

je 4,5 násobkem hodnoty pro ženy) a dopravních nehod (3,3 násobek). Relativně nejnižší rozdíly lze pozorovat u nemocí oběhové soustavy (1,4 násobně vyšší hodnoty u mužů).

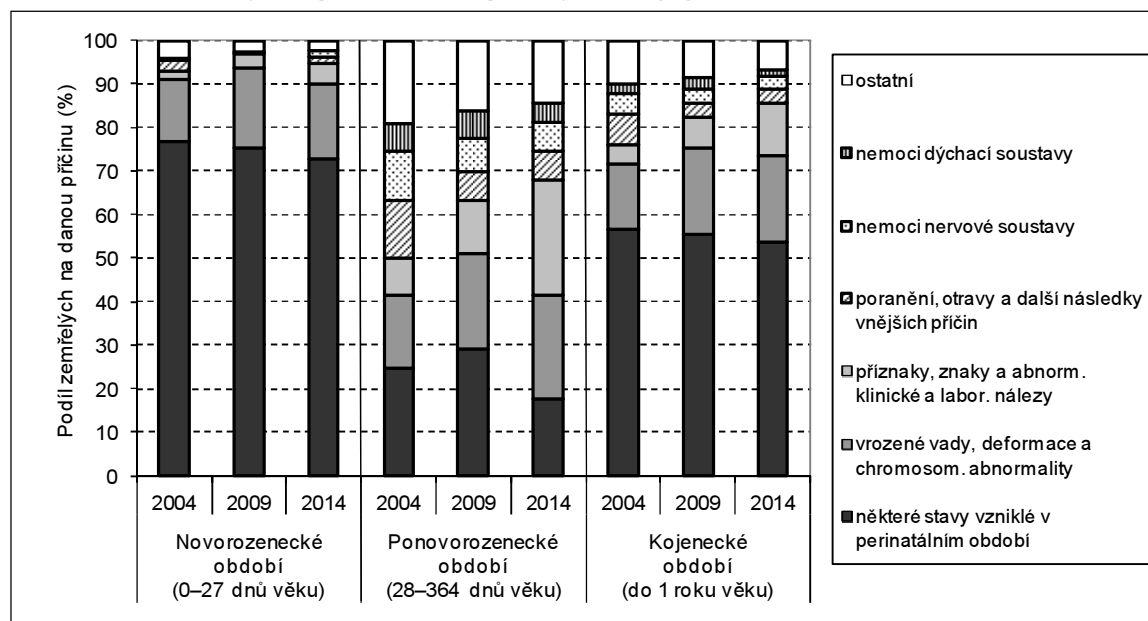
Meziroční pokles standardizovaných měr úmrtnosti byl v roce 2014 typický skoro pro všechny nejčastější příčiny smrti. Výjimku tvořila pouze skupina vnějších příčin a to v případě obou pohlaví. Při srovnání let 2004 a 2014 bylo možné sledovat nárůst standardizovaných měr úmrtnosti na diabetes mellitus, ostatní příčiny a selhání srdce u mužů i u žen. Naopak nejvýraznější pokles intenzity úmrtnosti byl zaznamenán u aterosklerózy, cévních nemocí mozku a infarktu myokardu¹⁴.

Nejčastější příčinou úmrtí novorozenců byly "některé stavy vzniklé v perinatálním období", které zodpovídaly celkem za 72,7 % úmrtí. Dlouhodobě se zastoupení této skupiny pohybuje okolo tří čtvrtin. Druhou významnou skupinou byly "vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality" s 17,4% zastoupením. Tyto dvě příčiny úmrtí tvořily více než 90 % úmrtí dětí do 27 dokončených dnů.

V ponovorozeneckém období je spektrum příčin smrti více rozmanité. Nejvýznamnější skupinou byly v roce 2014 "příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy" s podílem 26,4 %. V jejich rámci je tradičně nejčtenější příčinou „syndrom náhlé smrti dítěte“, tato skupina příčin obsahuje ale i „jiné nepřesně určené a neurčené příčiny smrti“, do které od roku 2013 patří i případy, kdy ČSÚ nemá informaci o příčině smrti (není dostupný LPZ)¹⁵. Druhé nejčtenější byly u zemřelých ve věku 28-365 dní "vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality" s 24,2% zastoupením. Třetí významnější skupinu příčin tvořily "některé stavy vzniklé v perinatálním období" s 17,6 %, které byly v roce 2013 nejrozšířenější.

Úmrtí kojenců podle příčin jsou váženým průměrem úmrtí novorozenců a ponovorozenců, kde větší zhruba dvou třetinové váhy mají novorozenci. Nadpoloviční zastoupení (53,6 %) tak měly "některé stavy vzniklé v perinatálním období" (v posledních třech letech dochází k poklesu podílu), které byly následovány skupinou "vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality" s téměř pětiovým zastoupením (19,8 %). V posledních dvou letech se zvýšilo zastoupení skupiny "příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy" na 12,2 % v roce 2014.

Obr. 6.4 Zemřelí kojenci podle věku a příčiny smrti (%), 2004–2014

Počínaje rokem 2007 je součástí hlášení o úmrtí i kolonka pro místo úmrtí. Nejčastěji docházelo v roce 2014 k úmrtí ve zdravotnickém zařízení lůžkové péče (65,4 % ze všech úmrtí), následovala úmrtí doma (20,6 %). Významnější podíl tvořila ještě úmrtí v zařízení sociálních služeb a to 6,2 %. Ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče relativně častěji umírali pacienti ve věku 0 až 14 let (71,7 % úmrtí v této věkové skupině) a 60 a více let (67,2 %). Úmrtí doma bylo typičtější pro osoby ve věku 40 až 59 let (26,6 % úmrtí z této věkové kategorie). V zařízeních sociálních služeb zase převažovala úmrtí obyvatel ve věku 60 a více let (97,9 % ze zde zemřelých). Ačkoliv je zastoupení místa úmrtí na ulici či veřejném místě v celé populaci marginální (1,7 %), tak u osob ve věkových skupinách 15-39 a 40-59 let bylo více časté (18,3 %, respektive 5,8 %).

¹⁴ U většiny těchto příčin došlo k metodickým změnám při kódování.

¹⁵ V roce 2013 se jednalo o 5 úmrtí a v roce 2014 o 2 úmrtí.

Tab. 6.7 Zemřelí podle místa úmrtí, 2014

Místo úmrtí	Věková skupina				Celkem
	0-14	15-39	40-59	60+	
Celkem	421	2 066	10 398	92 780	105 665
Doma	78	471	2 769	18 399	21 717
Zdravotnické zařízení lůžkové péče	302	756	5 755	62 328	69 141
Zdravotnické zařízení jiné formy zdravotní péče	4	9	79	1 063	1 155
Na ulici, veřejném místě	10	379	599	788	1 776
Při převozu	5	20	98	456	579
V zařízení sociálních služeb	-	24	114	6 456	6 594
Jinde	7	286	630	1 201	2 124
Nezjištěno	15	121	354	2 089	2 579

Počet zemřelých osob cizí státní příslušnosti v Česku vzrostl v roce 2014 na 560 z 534 v roce 2013. Téměř tak bylo překonáno maximum z roku 2012 (561 cizinců). V čase roste i podíl zemřelých cizinců na všech zemřelých z 0,22 % v roce 2004 na 0,53 % v posledním sledovaném roce. Nejčastěji šlo o cizince se slovenským státním občanstvím (106 případů), následovali Ukrajinci (89 zemřelých) a Poláci (84 úmrtí). Tyto tři skupiny se na úmrtí cizinců v Česku podílely téměř ze 40 %. Od roku 2013 je ve statistice zemřelých možnost třídění dat také podle země narození. V tomto případě může jít o osoby, které již mají české státní občanství, ale odlišnou zemi narození. V roce 2014 v Česku zemřelo 6 423 osob s místem narození v cizině (6,1 % ze všech zemřelých), o 344 více než v předchozím roce. Nejčastěji šlo o osoby narozené na Slovensku (4 022).

Tab. 6.8 Zemřelí podle státního občanství*, 2004–2014

Státní občanství	2004	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Zemřelí cizí státní občané	231	332	356	404	561	534	560
- podíl na všech zemřelých (%)	0,22	0,31	0,33	0,38	0,52	0,49	0,53
Státní občanství: Slovensko	40	68	66	65	123	96	106
Ukrajina	16	46	61	67	77	71	89
Polsko	52	48	48	66	92	100	84
Rusko	19	25	24	31	35	34	47
Německo	11	18	20	25	38	29	33

* Výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2014.